

УДК 342.9

О.І. Сеньків,
кандидат юридичних наук,
Національна асоціація адвокатів України, адвокат

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ І ФУНКЦІЙ СУДОВОГО РОЗСУДУ

Анотація. Автор розмірковує над питаннями визначення поняття і функцій судової дискреції в адміністративному праві. Основну увагу приділяє аналізу процесуального законодавства, що містить підстави для судового розсуду у цій сфері та основних концептуальних підходів до його розуміння. Вважає, що поширені в юридичній науці теоретичні підходи до розкриття суті та значення судової дискреції потребують врахування специфіки судового провадження в справах адміністративної юрисдикції.

Ключові слова: судовий розсуд, адміністративне судочинство.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Право особи на судовий захист від посягань у сфері адміністративно-правових відносин є складовою одного з основних інститутів конституційного ладу нашої держави — прав і свобод людини та громадянина (ст. 55 Конституції України) [1]. Держава поклала на себе обов'язок утверджувати і забезпечувати це право шляхом здійснення правосуддя (ст.ст. 3, 124 Конституції). Однак, правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості та забезпечує ефективне поновлення в правах (п. 6.3. мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 13.12.2011 р. № 17-рп/2011) [2]. Здійснення вказаної моделі судочинства потребує наявності відповідного шляху (порядку) її впровадження у

практику. Інститут судового розсуду в адміністративному судочинстві можна вважати одним з елементів системи правових «технологій» реалізації вказаної ідеї, оскільки він покликаний підвищити ефективність діяльності судових органів у справі захисту публічних прав їхніх носіїв на засадах верховенства права. Окрім цього, «якісна» реалізація судового розсуду є складовою механізму впровадження європейської системи цінностей і стандартів захисту прав людини у вітчизняне адміністративне судочинство (п. 3 р. 3 Стратегії сталого розвитку «Україна — 2020») [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячена означена стаття. Сучасні дослідження, присвячені проблемам правового смислу і значення розсуду в межах пострадянської юридичної науки, від-

значаються широким спектром спрямованості та різноманітністю поглядів. Дослідженню цієї проблеми присвячені праці представників загальної теорії права і держави (В.Г. Антропов, А.Т. Боннер, В.К. Забігайло, І.С. Лапшин, М.Б. Рісний, Т.С. Мартянова), науки кримінального права і процесу (Г.Т. Ткешеліадзе, А.Б. Стьопін, В.С. Канцір, О.А. Панасюк, Г.П. Серета), цивільного права і процесу (І.Н. Сенякін, Д.Б. Абушенко, Д.Ю. Хорошківська, М.М. Ясинок), адміністративного права і процесу (Д.М. Чечот, А.П. Коренев, А.Е. Луньов, В.К. Колпаков, Ю.А. Тіхоміров, В.Н. Дубовіцький, О.С. Лагода, Ю.Г. Барабаш). Для представників зарубіжної науки характерним є судово-процесуальний напрям дослідження (Р. Дворкін, Р. Саторіес, Е. Уайт, Р. Ангер, А. Барак).

Поряд з цим, на даний час, аналіз онтологічного і прикладного значення судового розсуду в рамках адміністративного правосуддя, залишається поза належною увагою вітчизняних вчених і не знайшов комплексного відображення в науковій літературі.

Мета статті. Багатоманітність наукових підходів щодо визначення юридичної суті та шляхів реалізації правозастосувального розсуду, у тому числі судового, закономірно зумовлює необхідність його конкретизації в аспекті національних і міжнародних правил здійснення правосуддя в публічно-правовій сфері, в цілях з'ясування поняття судового розсуду в адміністративному судочинстві, його різновидів та основних функціональних напрямів реалізації. Опрацювання цієї проблематики є метою даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Правова природа судового розсуду неоднозначно відображена у юридич-

ній науці, що зумовлено складністю та багатогранністю цього правового явища. Так, деякі науковці, ґрунтуючись на «механістичних» засадах розуміння того, що у кожній правовій проблемі є лише одне правильне вирішення, яке суддя повинен застосувати, заперечують існування судового розсуду як дійсного явища (Р. Дворкін) [4, с. 81], у той час як інші — як юридичної категорії, вбачаючи у розсуді лише «реалістичний», психологічно-вольовий характер, зміст прояву якого залежить від суб'єктивних особливостей конкретного носія розсуду (Е. Уайт) [5, с. 993]. Проте, більшість вчених погоджуються з тим, що судовий розсуд є реально-існуючим правовим явищем. Серед цього теоретичного напрямку можна виділити декілька основних груп концепцій, в межах яких судовий розсуд тлумачиться як інтелектуально-вольова діяльність суду (В.С. Канцір, Ю.Г. Барабаш) [6, с. 61; 7, с. 50], як фактична, зовнішньо-об'єктивована діяльність суду (О.С. Лагода) [8, с. 13], як право (можливість, міра свободи) суду (обмежене рамками закону чи необмежене ним) (А.К. Кац, А. Барак) [9, с. 77; 10, с. 10], як одночасно право і обов'язок суду (Г.Т. Ткешеліадзе, Т.С. Мартянова) [11, с. 35-36; 12, с. 7], як обов'язок суду (Д.Ю. Хорошківська, О.А. Панасюк) [13, с. 82-84; 14, с. 250], як засіб, спосіб винесення законного судового рішення (Ю.А. Тіхоміров) [15, с. 72], як міра доцільності в сфері застосування закону (А.Е. Луньов, Г.П. Серета) [16, с. 52-69; 17, с. 8], як джерело права (В.К. Забігайло) [18, с. 10], як наданий судді засіб вирішення спору в умовах змагального судового процесу (М.М. Ясинок) [19, с. 73].

Етимологія терміну «розсуд» в українській мові бере початок в словах

«рішення, висновок, розмірковування» [20, с. 1076], у той час, як в англійській мові лексичне значення терміну «розсуд» (англ. «discretion») — «...свобода дії, обачність, розважливість» [21, с. 157]. З викладених філологічних трактувань можна дійти до висновку про семантичну тотожність значення термінів «розсуд» та «дискреція».

З огляду на викладене, судовий розсуд можна розглядати в широкому та вузькому аспектах. У широкому аспекті, який ми умовно назвемо загально-психологічним, судова дискреція вбачається нами в думці, висновку судді, що виникли в нього під час та з приводу розв'язання конкретної правової проблеми (справи, питання) в процесі розгляду і вирішення справи, та які є інтелектуально-вольовою основою, підґрунтям для реалізації відповідної процесуальної дії чи прийняття судового рішення. У цьому випадку розсуд присутній в будь-якій процесуальній дії чи акті, що вчиняються суддею. Щодо вузького аспекту, який, на нашу думку, можливо назвати спеціально-юридичним, то розсуд суду у ньому, як нам видається, являє собою конкретне, одичне повноваження судового органу, передбачене законодавством, вибрати один з декількох варіантів вирішення відповідного питання, за умови, що кожен з них є дозволений правом. За такої інтерпретації розсуд судді є суто правовим явищем, має місце лише у визначених законом випадках, підлягає оцінці допустимості його реалізації згідно з вимогами законності та іншими принципами права. Саме це розуміння, на нашу думку, несе реальну наукову цінність і практичну користь з точки зору розгляду і вирішення конкретних, «живих» судових справ.

Розкриваючи значення багатьох термінів, котрі вживаються у Кодексі

адміністративного судочинства України (далі — КАС України) [22], законодавець не згадав серед них смисл терміну «судовий розсуд» чи, хоча б, — «розсуд». Не має дефініції цих понять також в інших актах внутрішнього національного законодавства України, хоча термін «розсуд» неодноразово в них згадується.

У чинному КАС України термін «розсуд» згадується, на даний час, шість раз. Зокрема, один раз — щодо розпорядження стороною по справі своїми процесуальними правами (ч. 3 ст. 11), один раз — стосовно права суду визначити персональний і кількісний склад осіб, за участю яких відбуватиметься допит неповнолітніх свідків (ч. 1 ст. 142) і п'ять разів — щодо права суду обрати один з двох допустимих варіантів порядку розгляду питання: письмове провадження або судове засідання (ч. 4 ст. 22, ч. 2 ст. 102, ч. 1 ст. 121, ч. 9 ст. 267).

Системний аналіз наведених юридично-нормативних приписів дає, на нашу думку, достатні підстави стверджувати, що термін «розсуд» вживається у них в поєднанні з термінами (мовними виразами), що позначають процесуальні дії (акти) суду та/чи учасників процесу, з метою підкреслено чітко виразити наявність у їхнього суб'єкта певної свободи (права) на вчинення (прийняття) цих дій (актів).

Наш висновок також узгоджується з чи не єдиним в законодавстві України правовим актом, у якому цілісно і всебічно розкривається зміст юридичного поняття, позначеного терміном «розсуд» в адміністративно-правовій сфері, а саме, Рекомендацією Комітету Міністрів Ради Європи № R(80)2 щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами від 11.03.1980 р. [23]. Термін «дискреційне повноваження» означає

у цьому правовому акті повноваження, яке надає адміністративному органу певний ступінь свободи під час прийняття рішення, таким чином даючи йому змогу вибрати з кількох юридично допустимих рішень те, що буде найбільш прийнятним (додаток, розділ II, абз. 3). Ми вважаємо допустимим покласти цю дефініцію в основу нашого висновку щодо значення терміну «судовий розсуд» в аспекті національного адміністративного судочинства.

Судова влада в Україні реалізується шляхом здійснення правосуддя в рамках відповідних судових процедур, зокрема, в порядку адміністративного судочинства, судді наділені повноваженнями здійснювати судочинство, суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права (ст.ст. 1, 6, 23 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в редакції від 12.02.2015 р.) [24], КАС України визначає повноваження адміністративних судів щодо розгляду справ адміністративної юрисдикції (ст. 1 КАС України). З викладеного вбачається, що судовий розсуд у провадженні в адміністративних справах виникає в якості складової частини повноважень суду на відправлення правосуддя. Тобто, здійснити розсуд, не маючи на те повноважень, суд не вправі. Поза повноваженнями суду дискреція губить будь-який юридичний сенс, оскільки втрачає властивості державно-правового явища. Загальновідомо, що зміст поняття «повноваження органу державної влади» трактується як сукупність його «прав і обов'язків». Проте, на нашу думку, недопустимою з точки зору дотримання вимог законності була б ситуація, у якій суд одночасно був би вправі та зобов'язаний вчинити ту чи іншу дію. Адже оцінити легітимність вчинення

(невчинення) такої дії (рішення) було б практично неможливо. Критерієм визначення юридичної сутності судового розсуду як права чи як обов'язку суду є характер диспозиції правової норми, на реалізацію якої спрямований розсуд. Оскільки, дискреція надає її носію свободу вибору, змістом якої узвичаєно вважають можливість добровільно, без примусу чи попереднього дозволу діяти за своїм бажанням, то судовий розсуд в адміністративному судочинстві доцільно трактувати саме як право (дозвіл, уповноваження) суду на здійснення такого вибору.

Варто відзначити, що залежно від конкретних юридичних підстав та умов здійснення судового розсуду, що стосуються як обставин справи, так і правової бази, право суду на вибір альтернативного варіанта поведінки не виникає взагалі або один з цих варіантів набуває для нього обов'язкового, пріоритетного значення, внаслідок чого суд змушений вибрати саме його (див., наприклад, для порівняння ч. 1 ст. 166 і ч. 2 ст. 147 КАС України).

Свобода вибору певного варіанта процесуальної дії (судового рішення), яка становить зміст судової дискреції, у процесі розгляду та вирішення справи існує лише під час і з приводу можливості або необхідності вчинення (прийняття) конкретно цієї дії (рішення). Іншими словами, широта судового розсуду охоплює той простір процесуальних правовідносин, що обмежується рамками допустимості діяти альтернативно. З викладеного також вбачається, що межі дискреційних повноважень адміністративних судів та інші умови їх реалізації (у тому числі фактичні та юридично-засадничі) носять юридичний характер, оскільки передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19 Конституції України).

Кожен з альтернативних варіантів дій (рішень), серед яких суд вправі здійснити вибір, повинен існувати на підставі абсолютно чи відносно визначеної вказівки у правовій нормі. Це зумовлюється спеціально-дозвільним принципом діяльності органів публічної влади (ч. 2 ст. 19 Конституції України). З аналогічних мотивів усі альтернативні варіанти рішення (дії) повинні бути юридично допустимими, тобто відповідати вимогам закону.

Основним фактором, за яким суд, на нашу думку, творчо обирає при реалізації належного йому розсуду конкретний варіант поведінки серед декількох дозволених, є доцільність. Суд при вирішенні окремого процесуального питання чи цілого публічно-правового спору повинен не тільки «...прийнятно поєднати загальні вимоги норми права зі специфічними обставинами її застосування» (М.Н. Марченко) [25, с. 319], що містяться в матеріалах справи, але й «...найбільш ефективно реалізувати юридичну норму» (О.Е. Лейст) [26, с. 571]. Іншими словами, обраний судом варіант поведінки повинен бути у порівнянні з іншими альтернативами оптимальним, тобто, найбільш прийнятним і відповідним, з точки зору дотримання вимог права, врахування конкретних умов (обставин) справи і досягнення відповідної правової цілі.

Вибір суду, здійснений ним щодо альтернативних варіантів поведінки, повинен бути обґрунтований. Ця теза ґрунтується на одній з основних вимог КАС України щодо законності і обґрунтованості судових рішень (ст. 159).

Порядок реалізації судового розсуду встановлений нормами права і є невід'ємним від порядку здійснення адміністративного судочинства, визначеного законодавством. Процесуальна форма реалізації судового розсуду в

адміністративному судочинстві охоплює не лише передбачений законом порядок вчинення (зовнішнього вираження), але й правила його закріплення і оформлення.

Мета здійснення судової дискреції аналогічно має правовий характер, оскільки визначена законодавством. З огляду на приписи ч. 1 ст. 55 Конституції, ч. 1 ст. 2 КАС України, правові позиції Європейського Суду з прав людини [27; 28] та Конституційного Суду України [29; 30] щодо завдань правосуддя, допустимо визначити загальною метою судового розсуду в адміністративному судочинстві забезпечення верховенства права, справедливості та ефективного поновлення порушених прав, свобод і законних інтересів учасників процесу. Проте, при реалізації дискреції у кожному конкретному випадку суд, звичайно, повинен вибирати той альтернативний варіант, що найбільш прийнятно (допустимо і ефективно) задовольняє цілі, яких повинен досягнути, вчиняючи відповідну процесуальну дію (приймаючи акт).

Враховуючи вище наведені твердження, поняття судового розсуду в адміністративному судочинстві можна визначити як передбачене законодавством право суду, яке реалізується з дотриманням встановленої процесуальної форми здійснення правосуддя в адміністративних справах, надає йому можливість під час прийняття судового рішення (вчинення процесуальної дії) вибрати з декількох варіантів рішення (дій), встановлених законом, чи визначених на його основі судом (повністю або частково за змістом та/чи обсягом), найбільш оптимальний в правових і фактичних умовах розгляду та вирішення конкретної справи, з метою забезпечення верховенства права, справедливості та ефективного

поновлення порушених прав та інтересів учасників процесу.

Юридичну природу судової дискреції у правосудді в адміністративних справах та її значення допомагає розкрити її класифікація. Аналіз норм КАС України дає підстави виділити наступні його види за такими критеріями:

1. За наявністю підстав, факторів та інших умов для реалізації розсуду можна визначити допустимий і недопустимий судовий розсуд. У даному випадку допустимість розсуду визначатиметься змістом диспозиції правової норми та способом її встановлення (див., наприклад, для порівняння ч. 1 ст. 97 і ч. 2 ст. 102 КАС України).

2. За ступенем інтересів держави і суспільства у застосуванні розсуду можна визначити доцільний і недоцільний судовий розсуд. Доцільність реально існуючого розсуду у цьому випадку зумовлюватиметься конкретними потребами, заради досягнення яких у кожному одиничному випадку застосовується судовий розсуд (див., наприклад, для порівняння приписи ч. 2 ст. 69 КАС України щодо попередньої пропозиції надати додаткові докази та їх негайного витребування судом).

3. За масштабом реалізації розсуду можна визначити реальний і ймовірний судовий розсуд. Реальність здійснення наявного тут розсуду детермінуватиметься дійсною і усталеною практикою втілення судом розсуду в тому чи іншому випадку застосування правової норми (див., наприклад, для порівняння ч. 1 і ч. 3 ст. 52 КАС України).

4. За характером змісту дискреції можна визначити повний і усічений (частковий) судовий розсуд. Повнота розсуду тут залежатиме не тільки від можливості вибору варіанта поведінки, але також її детальних сутнісних ознак

(див., наприклад, для порівняння п. 1 ч. 2 ст. 110 і ч. 5 ст. 111 КАС України).

5. За широтою обсягу розсуду можна визначити одиничний і множинний судовий розсуд. Широта дискреції у даному випадку визначатиметься кількістю рішень (дій), які суд вправі вчинити в процесі його реалізації (див., наприклад, для порівняння ч. 5 ст. 156 і п. 4 ч. 2 ст. 156 КАС України).

6. За значенням для вирішення справи по суті можна визначити основний і допоміжний судовий розсуд. Цінність дискреції тут детермінується її цільовою спрямованістю (див., наприклад, для порівняння ч. 2 ст. 11 і ч. 6 ст. 152 КАС України).

Безперечно, що вказаний перелік видів судового розсуду можна продовжувати.

Важливим є питання визначення функціональної спрямованості судового розсуду. На думку Ю.А. Тихомірова за допомогою розсуду суд може вирішити питання про необхідні та достатні факти, вибрати підходящу юридичну норму з числа наявних альтернатив, обрати адекватний юридичній нормі і обставинам справи варіант вирішення питання (справи) [31, с. 272-273]. В.С. Канцір вбачає дієвість судової дискреції в тлумаченні норми права та її конкретизації [6, с. 59-62].

Системний аналіз норм КАС України уможливорює визначити наступні функції, притаманні, на нашу думку, судовому розсуду в адміністративному судочинстві : а) конститутивна (дає суду можливість вирішити питання по суті на свій розсуд, див., наприклад, ч. 1 ст. 117 КАС України), б) забезпечувальна (сприяє суду ефективніше вирішити інше питання в межах справи, див., наприклад, ч. 3 ст. 33 КАС України), в) квазіпреюдиціальна (створює новаторську правову позицію, що може (буде) використовувати

ватись в інших, аналогічних, справах, наприклад, при тлумаченні норм з оціночними поняттями, див., зокрема, ч.ч. 1, 4 ст. 79 КАС України), г) утилітарна (сприяє винесенню найбільш відповідного для даних обставин і за наявних умов рішення, див., наприклад, ч. 2 ст. 11, ч. 2 ст. 180 КАС України). Зазначений перелік можна продовжувати. При цьому, як нам вбачається, найбільш яскраво дискреція суду проявляється при з'ясуванні змісту юридичної норми (у випадку наявності для цього підстав — оціночні, альтернативні, інші відносно-визначені правові норми) та її конкретизації шляхом вибору дозволеного оптимального варіанта вирішення питання (справи) відповідно до наявних обставин справи.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. Проведений вище аналіз адміністративно-правових підходів щодо визначення поняття і функцій судового розсуду вказує на наявність особливих сутнісних ознак, притаманних судовій дискреції в адміністративному судочинстві, що зумовлені об'єктивною специфікою провадження в справах адміністративної юрисдикції та правил його реалізації.

Саме ці фактори зумовлюють існування судового розсуду в адміністративному судочинстві як самостійного правового явища, детермінують його поняття, різновиди та основні функціональні напрями реалізації.

Поряд з цим, існуючий рівень наукового опрацювання проблематики судового розсуду в адміністративному правосудді показав, на нашу думку, відсутність достатньої кількості належних теоретичних підходів до визначення його специфічних закономірностей, зумовлених механізмом адміністративно-правового регулювання. Це не сприяє створенню цілеспрямованої, науково обґрунтованої методологічної основи розвитку адміністративного правосуддя в Україні, побудова якої визначена одним із основних завдань вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів [32; 3].

З огляду на викладене, розробка проблем юридичних закономірностей та процесуального значення розсуду в сфері правосуддя в адміністративних справах у деталізованому вигляді продовжуватиметься, оскільки несе значну наукову та практичну цінність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Рішення Конституційного Суду України від 13.12.2011 р. № 17-рп/2011 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 100. — С. 24. — Ст. 3665.
3. Стратегія сталого розвитку «Україна — 2020», схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 // Офіційний вісник України. — 2015. — № 4. — С. 8. — Ст. 67.
4. Dworkin R. Taking Rights Seriously / Ronald Dworkin. — Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1977. — 293 p.
5. White E. From Sociological Jurisprudence to Realism: Jurisprudence and Social Change in Early Twentieth-Century America / Edward G. White // Virginia Law Review. — 1972. — Vol. 58. — № 6. — Pp. 993—1028.
6. Канцір В.С. Поняття та основні ознаки судового угляду (розсуду) / В.С. Канцір // Торівля, комерція, підприємництво. — Збірник наукових праць. — Вип. 1. — Львів, 1998. — С. 59-62.

7. Барабаш Ю.Г. Дискреційні повноваження вищих органів влади : правова природа та умови ефективного застосування / Ю.Г. Барабаш // *Університетські наукові записки*. — 2007. — № 4 (24). — С. 49-54.
8. Лагода О.С. Адміністративна процедура : теорія і практика застосування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. — Ірпінь, 2007. — 23 с.
9. Кац А.К. Советский закон и судебное усмотрение / А.К. Кац // *Сборник : Практика применения гражданского процессуального права*. — Свердловск, 1984. — С. 74-79.
10. Барак Аарон. Судейское усмотрение / Аарон Барак ; [пер. с англ. ; науч. ред. В.А. Кикоть, Б.А. Страшун]. — М. : Издательство НОРМА, 1999. — 376 с.
11. Ткешелиадзе Г.Т. Судебная практика и уголовный закон : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра юрид. наук : 12.00.08. — М., 1981. — 53 с.
12. Мартянова Т.С. Розсуд суб'єктів правозастосовної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Мартянова Тамара Сергіївна. — Львів, 2013. — 20 с.
13. Хорошковська Д.Ю. Роль суддівського розсуду в судовій практиці / Д.Ю. Хорошковська // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. — 2004. — № 8 (34). — С. 80-87.
14. Панасюк О. Дискреційні повноваження суду в кримінальному судочинстві України / О. Панасюк // *Вісник Академії правових наук України*. — 2011. — № 4(67). — С. 248-258.
15. Тихомиров Ю.А. Административное усмотрение и право / Юрий Александрович Тихомиров // *Журнал российского права*. — 2000. — № 4. — С. 70-79.
16. Лунев А.Е. Социалистическая законность в советском государственном управлении / А.Е. Лунев, С.С. Студеникин, Ц.А. Ямпольская ; под общ. ред. : Студеникина С.С. — М. : Юрид. изд-во МЮ СССР, 1948. — 136 с.
17. Середа Г. Особливості угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні / Григорій Середа // *Вісник Національної академії прокуратури України*. — 2012. — № 2 — С. 5-9.
18. Забигайло В.К. Проблема «пробелов в праве». Критика буржуазной теории : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : 12.00.01. — К., 1972. — 26 с.
19. Ясинок М.М. Особливості окремого провадження у цивільному процесуальному праві України (теоретико-правовий аспект): Монографія / Ясинок Микола Миколайович. — К. : Алерта, 2014. — 385 с.
20. Великий глумачний словник сучасної української мови / [авт.-уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. — К. ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2004. — 1440 с.
21. Новый англо-український словник / [уклад. Балла М.І.]. — К. : Чумацький Шлях, 2006. — 668 с.
22. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // *Відомості Верховної Ради України*. — 2005. — № 35–36. — № 37. — Ст. 446.
23. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R (80) 2 щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами від 11.03.1980 р. // *Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України* / Автор-упорядник В.П. Тимошук. — К. : Факт, 2003. — С. 469-479.
24. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. № 2453-VI // *Відомості Верховної Ради України*. — 2010. — № 41 / № 41-42; № 43; № 44-45. — С. 1468. — Ст. 529.
25. Общая теория государства и права : академич. курс : [в 2-х тт.] / [Борисов В.В., Витрук Н.В., Гранат Н.Л. и др.] ; отв. ред. М.Н. Марченко. — М. : Зерцало, 1998. — Т. 2 : Теория права. — 1998. — 640 с.
26. Проблемы теории государства и права : учебн. пособие / [Бережнов А.Г., Глебов А.П., Кененов А.А. и др.] ; под ред. М.Н. Марченко. — М. : Юрист, 2001. — 656 с.
27. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «East/West Alliance Limited» проти України» від 23.01.2014 р. № 19336/04, п. 227-228 // [Електронний ресурс] : European Court of Human Rights Portal. — Search Portal HUDOC. — Назва з титул. екрану. — Режим доступу до пошук. системи: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
28. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» від 15.10.2009 р. № 40450/04, п.п. 51-54 // [Електронний ресурс] : European Court of Human Rights Portal. — Search Portal HUDOC. — Назва з титул. екрану. — Режим доступу до пошук. системи: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

29. Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 р. № 15-рп/2004, абз. 13 п. 4.1 мотивувальної частини // Офіційний вісник України. — 2004. — № 45. — С. 41. — Ст. 2975.

30. Рішення Конституційного Суду України від 21.11.2011 р. № 13-рп/2011, абз. 5 п. 3.2. мотивувальної частини // Офіційний вісник України. — 2011. — № 88. — С. 95. — Ст. 3209.

31. Тихомиров Ю.А. Теория компетенции / Юрий Александрович Тихомиров. — М. : Юринформцентр, 2001. — 352 с. — С. 272-273.

32. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, затвердженої Указом Президента України від 10.05.2006 р. № 361/2006, абз. 3 розділу I // Офіційний вісник України. — 2006. — № 19. — С. 23. — Ст. 1376.

Сеньків О.И.

Административно-правовые подходы к определению сущности понятия и функций судебного усмотрения.

Аннотация. Автор раздумывает над вопросами определения понятия и функций судебной дискреции в правосудии в административных делах. Основное внимание обращает на анализ процессуального законодательства, что содержит основания для судебного усмотрения в этой сфере и основных концептуальных подходов к его пониманию. Считает, что распространенные в юридической науке теоретические подходы к раскрытию сущности судебной дискреции требуют учета специфики судебного производства в делах административной юрисдикции.

Ключевые слова: судебное усмотрение, административное судопроизводство.

O. Senkiv

Administrative-legal approaches to defining the essence of the notion and functions of the judicial discretion.

Summary. The author reflects on issues of definition of notion and function of judicial discretion applicable to the courts administrative procedure. Focus is mainly made on the analysis of procedural law, which includes grounds for judicial discretion in this sphere and the basic conceptual approaches to understanding the judicial discretion. Considers that the common theoretical approaches of the law doctrine to disclosure of the nature of judicial discretion requires consideration of the peculiarities of the proceedings in the administrative jurisdiction.

Keywords: judicial discretion, administrative justice.

